

Per.
Lat
020

LATIN NYELVŰ LAP A TANULÓ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

Prodit Budapestini, I. Verpeléti-út 22. decies in anno.
Pretium praesolvendi annum 4 pengő 80 fillér.

Megjelenik Budapesten, I. Verpeléti-út 22. tízszer egy évben. Előfizetési ára évi 4 pengő 80 fillér.

Carolus Kisfaludy. (1788—1830.)

(*Commemoratio centenaria.*)

Centum iam anni delapsi sunt, ex quo poeta, saeculi sui celeberrimus: Carolus Kisfaludy, cum ingenti omnium Hungarorum dolore, multis¹ exhaustis¹ vitae¹ laboribus,¹ mortem obiit.

Permulta opera, quae nondum litteris² mandavit² spe que bona, fore, ut multis oblectamentis lectores suos delectaret, una cum corpore eius sepulcro condita sunt; tamen varia operum genera, quibus extremam³ manum³ imponere³ sorte ei obtigit, nomen poetae maxime memorabile vitamque eius semipiternam reddiderunt.

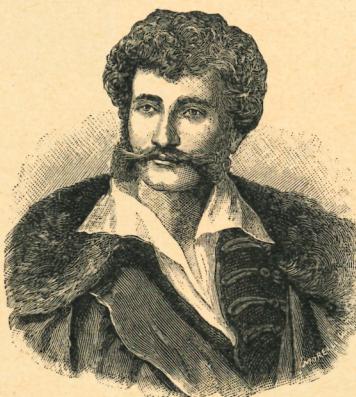
Carminum eius maxima pars, ex quibus Hungari eiusdem temporis amorem patriae, melioris spem temporis futuri consolationemque aerumnarum⁴ hauriebant, nunc quoque vigent, nunc quoque nos admiratione afficiunt. Ita etiam his temporibus elegiā eius lugemus fatalem

illam cladem, quam in campo apud Mohács non modo nos, Hungari, sed una nobiscum totus⁵ orbis⁵ Christianus⁵ accepit. Iocosis autem fabulis eius nunc quoque oblectamur et hilaritate⁶ afficimur.⁶

Maximi sunt pretii opera, quae Carolus Kisfaludy in usum theatrorum scripsit. Multae supersunt eius et tragœdiae et comoediae. In tragœdiis res gestas maiorum nostrorum, in comoediis autem quotidianam aetatis suae vitam ante oculos omnium posuit. Tragoedias praecipue amorem patriae

populique confirmaturus scripsit, sed in nonnullis, praesertim, cui «Princeps Slobor» titulum inscrispit, etiam dolores plebis miserae, rusticorum ignobilium a nobilitate oppressorum, quamquam ipse

¹ küzdelmes élet után ² megír ³ befejez ⁴ gyötrődés ⁵ az egész keresztény világ ⁶ felvidul.

quoque loco nobili natus erat, magna cum misericordia depinxit. Quae omnia effecerunt, ut poeta quoque unus ex precursoribus⁷ esset, qui viam munirent animosque ad futura tempora praepararent.

Omnia opera arte superant comoediae, quarum magna parte, praecipue, quae «*Petitores*» inscribitur, his quoque diebus maxime delectamur.

Antecellant, licet, comoediis poetae hae nostrorum temporum comoediae tricis⁸ suis implicatissimis⁹ tollantque¹⁰ maiores duriores¹⁰ ioci¹⁰ cachinnum¹¹ audientium, — veteres illae comoediae ipsa sermonis simplicitate, moribus puris sensibusque¹² honestis¹² plus valent. Praesertim autem laudanda est accurata Caroli Kisfaludy diligentia, quā temporis illius Hungarorum vitam descripsit.

Iure igitur poeta ubique in patria celebratur, utpote qui comoediae nostrae conditor sit et unusquisque Hungarorum maxima cum gratia vitae operumque eius reminiscitur.

(Zalaegerszeg.)

S.

⁷ előfutár ⁸ bohóságok, haszontalanságok ⁹ bo-nyolult ¹⁰ vaskos, durva tréfák ¹¹ nevetésre gerjeszt ¹² nemes érzés.

Eleusis

hodie tantum pagus est, sed quondam antiquissima et rerum¹ gestarum¹ vestigiis¹ maxime nobilitata urbs Atticae erat. Incolae

Aediculae sacrarii Veneris.

libertate ac suis² legibus² utebantur² usque ad VII. a. Chr. saeculum, quo tempore Atheniensibus se iunxerunt. Hic natus est

Canephoros.

Aeschylus, anno 525. a. Chr., unus ex scriptoribus³ tragoeiarum³ praestantissimis.

Summa gloria florebat urbs eo tempore, cum dea Ceres a mortalibus religiosissime colebatur.

Ceres Saturni et Rheae filia sororque Iovis, ut veteres tradunt, cum ad filiam Proserpinam investigandam, quam Pluto abripuerat, totum orbem terrarum pererraret, desperansque⁴ de suis rebus⁴ Eleusinem veniret, a rege Celeo, regionis domino copiosissime⁵ accepta⁵ est. Hospitio eius utebatur Ceres, quoad Eleusine morabatur. Ut autem beneficium regis cumulate⁶ remuneraretur,⁶ priusquam

¹ történeti szempontból ² önállóságot élveztek
³ szomorújátékíró ⁴ helyzete fölött kétségbeesik
⁵ nagyszerű fogadtatásban részesült ⁶ bőségesen viszonoz.

inde abicit, filio Celei, *Triptolemo* dono dedit semen,⁷ insuper disciplinam⁸ quoque colendi⁸ agri⁸ eum docebat. Cuius rei memoria ne umquam oblitione⁹ exstingueretur,⁹ incolae Eleusinis bis in anno dies festos in honorem deae celebrabant, et quidem mense Martio et Septembri, quibus mensibus natura somno excitari¹⁰ atque mori videtur. Ita rem¹¹ animo¹¹ concipiebant¹¹ conditores¹² quoque antiquarum¹² fabularum,¹² cum Cерем iussu Iovis partem anni in terra, alteram autem sub terra degere tradunt.

Sacris deae adesse tantum «initiatis»¹³ erat concessum,¹⁴ qui die quinto celebrationum¹⁵ taedis ardentibus Athenis Eleusim sollemni pompa incedebant.

Via, quae his¹⁶ temporibus¹⁶ Athenis Eleusim fert, eadem est, quae erat antiquissima aetate. Reliquiae sepulcrorum, quibus via marginata¹⁷ erat, etiam nunc rarae¹⁸ cognoscuntur.¹⁹ Haud longe ab urbe Atheniensium *monasterium* invenimus, cuius in loco quondam sacrarium erat Apollinis. Templum monasterii (conditum a. 1100. post Chr.) anno 1893. refectum²⁰ est; multis saeculis ante sepulcretum²¹ erat ducum Francorum de domo «la Roche».

Via a monasterio Eleusim versus profici-
scentibus paulum angustior²² fit,²² mox in

*Area monasterii cum magistris intermedischolaris,
qui aestate Graeciam studiorum causa perlustrabant.*

saxis a dexterā vestigia antiquae viae conspicuntur, item aediculae²³ tabellarum staturumque²⁴ votivarum²⁴ et inscriptio[n]es,²⁵ quae omnia haud dubie partes erant sacrar[um].

Veneris. Hinc late²⁶ circumspiciendi²⁶ libertas²⁶ est in sinum Eleusinium insulamque Salaminem. Ad dexteram patet²⁷ campus Thriasius et pagus: Kalybia, mox ruinae cuiusdam pontis, temporibus Hadriani con-

Propulaea magna.

diti conspi ciuntur. A confinio²⁸ pagi Eleusis
incipit,²⁹ nostris *Lessina* appellata.

Urbem ingredientibus a dextera *propylaea* in³⁰ conspectum³⁰ veniunt,³⁰ spectantia inter septentriones et orientem solem. Inde ad laevam *sous* surgit, cuius mentio³¹ etiam hymno quodam Homericō continetur,³¹ mox *templum Cereri consecratum* et *pronaos³²* *Philonis*, cuius partem meridianam *murus Periclis cingit*. Supra templum sita est *arx*, notissima ex historia triginta tyrannorum (a. 403. ante Chr.).

In Museo vasa, statua Cereris, facies marmorea cuiusdam canephori⁸³ per pulchra et inscriptio[n]es servantur.

7 vetőmag 8 a földművelés tudományára 9 fe-
ledésbe megy 10 ébredezni 11 elköpzel a dolgot
12 a mythosköltök 13 a beavatottaknak 14 megenged
15 az ünnepségek 16 manapság 17 szegélyez 18 imitt-
amott 19 felismer 20 restaurál, megújít 21 temetkező-
hely 22 megszükül 23 mélyedések 24 fogadalmi táb-
lák és szobrok 25 feliratok 26 messzire nyílik kilátás
27 terül el 28 határ 29 kezdetűdik 30 túnik szembe
31 megemlít 32 előcsarnok 33 kosárvívő nő.

Non in lingua, sed in corde sapientia est.
Utinam tam multi bene facerent, quam multi
bene loquuntur! *(Lactantius, lib. I.)*

(*Lactantius*, lib. 1.)

Probatos¹ libros semper lege, et si quando
ad alios divertere libuerit² ad priores redi

(Sanaag, Ep. 3, 4)

¹ elismert ² kedved jóm

Claudii.

Ad fabulam *Ernesti Eckstein* latine scripsit
Valentinus Fehér.

IV. In templo Iovis.

Unum integrum¹ diem Quintus in domo patris continuabat.² Pater eum verbis teneris³ cumulavit⁴ denuoque ei gratias egit, quod bonus atque oboediens filius esset.

Quintus noctem insomnis⁵ egit. Tandem aliquando dilucescebat. Servi intrant, ut ei vestem induant.

Sol tunc ipsum oriebatur, cum pater et filius sollemnī⁶ vestimento induti foras⁷ exierunt. Norbanus quoque et multi Claudiorum familiares⁸ advenerant. Maximia eo die res erat piacularē⁹ sacrificium et erroris Quinti confessio. Caesar respectu¹⁰ meritorum Claudii consenserat, ut Quintus ex illa confessione criminis absolveretur.

Pompa¹¹ sollemnisi lente per latos templi Iovis Capitolini gradus ascendit. Cum curio¹² signo dato monuisset omnes, ut linguis¹³ faverent,¹⁴ vastum¹⁴ in aede fit silentium. Duo hieroduli,¹⁵ victimam producunt exornatam, tertius vinum, aquam¹⁶ a fonte,¹⁶ tus, molam¹⁷ salsam¹⁷ commiscet.

Pontifex ad aram astitit; facies eius ex-sanguis¹⁸ erat. Manibus sublatis voce gravi haec dicere coepit:

— Iuppiter optime, potentissime! conserva patriam, quam grandem fecisti.

Quintus et homines verba iterant.¹⁹

— Contunde fulminibus hostes populi Romani — precatur T. Claudius.

Chorus verba eius subsequitur.²⁰

— Ante omnia dele parricidas²¹ illos improbos, qui in animum²² induxerunt²² evertre rem publicam et humanam societatem. Dele vermiculos²³ Nasarenorum occulte latentes.

— Non, minime²⁴ gentium!²⁴ — clamat Quintus desperans. — Frangite me minutim,²⁵ at ne cogatis me ad mendacium tam improbum.

T. Claudius labefactatus²⁶ dextra trementiaram apprehendit.

— Mi fili, mi fili, quid fecisti?

— Quod me facere oportuit. Retrahite me in carcerem, occidite me, Nasarenus sum.

Tumultus oritur incredibilis; plebs frennit,²⁷ pontifex mentis fere expers ad umeros hieroduli annititur. Vulgus ululans et minax in virum sacrilegum, parricidam, hostem populi manifestum invehitur.

— Recedite! — clamat repente pontifex. — Quid vultis? quem timetis? Lex rigida²⁸ est. Centuriones, facite vestrum officium: auferte Nasarenum in carcerem.

Norbanus cum militibus demisso capite maestus aedem relinquit. Quintus inter eos incedens ad limen reflexo capite flebilissima voce dicit:

— Vale, mi pater.

— Quintus nullum iam patrem habet — respondet pontifex.

Et precibus de integro²⁹ iteratis²⁹ sacra consummat.

1 teljes 2 tölt 3 gyengéd 4 elhalmoz 5 álmatalanul
6 ünnepélyes 7 ki 8 ismerős 9 engesztelező 10 tekin-tettel
11 menet 12 hirnök 13 csendben van 14 halálos
15 templomszolgálat 16 forrásviz 17 áldozati dara
18 haloththalvány 19 ismétel 20 u'ána mond 21 haza-
áruló 22 szándékuk 23 férereg 24 ezerszer nem 25 darabokra
26 meginogva 27 zúg 28 szigorú 29 újra kezd.

EXEMPLA CLARORUM VIRORUM

Aliquando cum quidam maledicos sermones conferrent, *Xenocrates* sunimo silentio aderat. Uno ex his interrogante, cur solus linguam cohiberet, respondit: «Quia aliquando me locutum esse paenituit, tacuisse nunquam.»

(Valerius.)

Q. Caecilius Metellus Macedonicus, cum a quodam amico interrogatus esset, quid esset acturus: «Tunicam — inquit — meam exurerem, si consilium meum scire existimarem.»

(Aurelius Victor.)

Agesilaus, rex Lacedaemoniorum, cum pueris ludere non erubescet. Aliquando arundini insidens equitabat cum filio parvulo; cum quidam rideret: «Nunc — inquit — tace; cum tu quoque pater factus eris, tum patribus da consilium.»

(Seneca.)

Tiberius convicia¹ malosque² rumores³ ac famosa³ de se carmina patiens dicebat: «Libera in civitate linguam mentemque liberas esse oportet.» Cum vero senatus cognitionem⁴ de huiusmodi criminibus flagitaret: «Non tantum — inquit — otii habemus, ut nos pluribus negotiis implicare debeamus. Si quis aliter locutus erit, dabo operam, ut rationem factorum dictorumque meorum reddam.»

(Suetonius.)

1 gáncsolás 2 hazug hír 3 gyalázó 4 bűnvádi el-járás.

Ernestus Fináczy dr. pro gratulatione *Iuentutis*, quam in numero secundo communicaveramus, hisce litteris pulcherrimis ad auctorem missis gratias egit:

«Amice carissime! Magna animi laetitia legi hesterno die tractatum tuum, quem in Ephemeridibus iuentuti destinatis edideras. Gratias tibi maximas ago pro tua in me singulari humanitate, quā res longo vitae meae cursu gestas perquam exiguae laudibus extulisti et mentionem honorificentissimam fecisti operae, quam in re litteraria et in quibusdam opusculis ad historiam educationis spectantibus posueram. Omnia, quae exegi, non mihi, sed parentibus magistrisque meis, super omnia autem Deo Omnipotenti debo.

Iuentutem Hungaricam, decus et spem patriae nostrae, ex imo pectore salutat et Ephemeridibus, quae Juventus inscribuntur, optimum successum eventumque precatur tuus amicus obsequentissimus Ernestus Fináczy».

Sub finem mensis Octobris sollemnia magna *in urbe Szeged*, in capite¹ et arce¹ campi magni Hungariae facta sunt, quorum partes summatim² erant:

1. Gubernator summae dignitatis regni Hungarici, *Nicolaus Horthy de Nagybánya* legionem nonam, de Ioanne Hunyadi nominatam sicut propriam³ sibi³ traditam³ suscepit⁴ suamque declaravit. Qua occasione oratione sollemni milites legionis cohortatus est, ut vexillum, quod erat idem exercitus primi renascentis Hungariae, summis viribus in omnibus rerum discriminibus cum gloria tuerentur.

2. Administer⁵ rerum ecclesiasticarum ac scholasticarum: ⁵ *Kuno e comitibus Kleberberg* ultimum lapidem aedificio universitatis imposuit et scholam quinques millesi-

mam a se institutam inaugurando⁶ symbolice cunctas scholas dedicavit.

3. *Templum votivum*⁷ in memoriam urbis inundatione⁸ fluminis Tibisci⁹ anno 1879. perfusae¹⁰ positum sollenni pompa consecratum est.

4. *Monumentum* in memoriam nationis post bellum omnium gentium renascentis, muro turris vetustae, (originem accepit turris temporibus Belae IV.) temporum¹¹ iniqui-

tate¹¹ iam mutilae¹² impositum, revelatum¹³ est.

5. Item *porticus*,¹⁴ «Pantheon» dicta destinataque, ut corpora emortuorum, de patria optime meritorum contineret,¹⁵ ne eorum memoria diuturnitatis umquam vetustate tolleretur, consecrata est.

Ad sollemnitates undique ex patria magna multitudo convenerunt.

¹ főváros ² fővonásaiban ³ tulajdonául felajánlott
⁴ átvesz ⁵ vallás- és közoktatásügyi miniszter ⁶ fel-
⁷ fogadalmi ⁸ áradás ⁹ Tisza ¹⁰ előntött ¹¹ az
¹² csonka ¹³ leleplez ¹⁴ csar-
¹⁵ óriz.

Christiana Civitas Non. Nov. diem festum in honorem Sancti Emerici celebrabat.

Princeps primas regni Hungarici: *Iustinianus Serédi* re divina in sacello gymnasii Scholarum Piarum Budapestinensis perpe-

trata statuam novam Sancti Emerici ab Alexandro e comitibus Festetich iuventuti scholae donatam inauguravit bonisque omnibus prosecutus est.

Memoria Sancti Emerici grata orationibus sollemnibus rite renovata est apud statuam Sancti Emerici (cuius imaginem adiungimus) in foro de Nicolao Horthy nominato positam, ubi magna multitudo iuventutis studiosae ducibus magistris convenerunt.

Eodem die ubique in patria sollemnia magnifica instituebantur.

Michael Szaboleska poeta Hungarus, nostris temporibus unus ex clarissimis in urbe Temesvár, quo paucis hebdomadibus ante ad visendos familiares suos Budapestino profectus erat, pridie Cal. Nov. naturae concessit. Corpus eius mortuum ex urbe ad¹⁶ tempus¹⁸ a peregrinis obsessa¹⁷ in patriam, Budapestinum reportatum prid. Non. Nov. in coemeterio urbis centrali in sepulcro conditum est. Mors poetae omnes Hungaros luctu affecit acerbissimo. Memoria eius grata nunquam ex animo nostro discedet.

Poeta anno 1862. in oppidulo Ókécske (in comitatu Pestino) natus est. Anno 1899. sodalis societatis litterarum elegantiorum Kisfaludyanae, post novem annos autem Academiae litterarum Hungariae electus est. Primum opus, fasciculum novellarum, cui tituluni: «*Ludi*»¹⁸ inscripsit, anno 1890. edi-

dit, anno autem post anthologiam *Carminum*. Cetera eius opera sunt: *Affectiones*,¹⁹ *Carmina recentiora*, *Oltium*²⁰ et praeter haec multa alia religiosa familiariaque carmina.

Societas litterarum elegantiorum Kisfaludyana²¹ a. d. VII. Cal. Nov. celebavit viri doctissimi, «magistri magistrorum» praestantissimi, *Zoltani Beöthy*, praesidis²² sui, qui²³ fuerat olim²³ maximae auctoritatis, memoriam. Hoc die enim monumentum publico²⁴ suniptu²⁴ et operā²⁵ nonnullorum institutorum²⁶ in sepulcro viri praeclarissimi in coemeterio²⁷ centrali²⁷ Budapestinensi a societate positum revelatum est. Orationem sollemnem *Albertus Berzeviczy*, praeses societatis habuit, propraeses²⁸ autem societatis: *Andor Kozma* poema suum recitavit.

Nielsson, unus aëronautarum intrepidissimus, cum nuper Holmiae aëroplano subvolaret, ex altitudine 150 metrorum una cum comite decidit et mortuus est.

Vir, quem omnis Suecia luget, unus ex iis erat, qui salutem suam in discrimen²⁹ obtulerunt,²⁹ ut aëronautam Italum: Nobile eiusque socios ex periculo, in quod incidenter servarent. Quam ob rem mors eius acerba eo vehementius deflenda est.

Vectores navis «Daniae», cum in Bosporo iter facerent, — ut ex Valachia nuntiatur — rem³⁰ obiectam,³⁰ visu mirabilem³⁰ conspexerunt. Nam haud longe ab iis nubes apparuit, quae descendens in mare, repente in³¹ formam turbinis redacta³¹ et ex aequore elata³² cum ingenti celeritate processit momentoque temporis evanuit. Navis sine ulla calamitate iter continuabat. —y.

In actis³³ diurnis³³ Germanicis, quae «*Vossische Zeitung*» inscribuntur, inter alia haec scripta legimus: «Mussolinio Romae inauguranti³⁴ Institutum, quod dicunt *Polygraphicum*, praeses Instituti codicis Vergiliani quinto a. Chr. n. saeculo scripti imaginem³⁵ mirifico³⁵ expressam³⁵ artificio³⁵ atque efficaciam³⁵ cum traderet, summus ille praepositus

¹⁶ egyelőre ¹⁷ megszállva tart ¹⁸ időtöltésül
¹⁹ Hangulatok ²⁰ Szabad órák ²¹ Kisfaludy Társaság
²² elnök ²³ egykori ²⁴ közkölösségen ²⁵ támogatásával
²⁶ intézmény ²⁷ központi temető ²⁸ másodelnök ²⁹ kockáztaf ³⁰ csodálatos türemény ³¹ tölcse formájában ³² kiemelkedik ³³ ujság ³⁴ felavatás ³⁵ művészies kiállítású másolat.

